

Úrbætur í loftslagsmálum, áskoranir og tækifæri

Ekki þarf að fjölyrða um það að Íslendingar hafa undirgengist metnaðarfullar skuldbindingar varðandi aðgerðir í loftslagsmálum. Margir eru svartsýnir á að okkur takist að standa við þessar skuldbindingar í tíma. Jafnvel að sumt sem þar sé undir verði illframkvæmanlegt. Aðrir sjá í þessu tækifæri sem geti orðið landi og þjóð til hagsbóta. Undirritaður deilir þeirri skoðun.

Augljóst er að einkaframtak og frumkvöðlastarfsemi eru best til þess fallin að leysa flókin úrlausnarefni á hagkvæman hátt. Þegar hvað best tekst til eru slík úrlausnarefni leyst í samvinnu við háskólasamfélagið. Þetta hefur verið sannreynt í löndum þar sem tækniframfarir hafa orðið hvað mestar á undanförunum áratugum. Sum verkefni eru þó svo yfirgripsmikil og flókin að þörf er aðkomu öflugra opinberra styrktarsjóða, jafnvel ríkisins sjálfs. Af því tilefni er vert að vísa til geimferðaáætlunar Bandaríkjamanna og hverju hún skilaði á sínum tíma en til að stýra áætluninni settu Bandaríkjamenn á laggirnar geimferðastofnunina NASA. Talið er að þær stórstígu framfarir sem þá urðu í þróun rafeinda- og tölvutækni séu að miklu leyti geimferðaáætluninni að þakka.

Þegar fram kom það metnaðarfulla áform bandarískra stjórnvalda á sínum tíma að ná því takmarki á innan við áratug að þróa nýja og gríðarlega flókna tækni sem gerði kleift að koma mönnum á yfirborð tunglsins og ná þeim lífandi til baka aftur var NASA falið að stýra öllu þróunarstarfinu og verkefninu í heild. Nánast allir hönnunar- og framleiðsluhlutar verkefnisins voru boðnir út. Þúsundir einkaleyfa litu dagsins ljós og allt að 400 þúsund hátæknistörf urðu til eingöngu vegna þessarar metnaðarfullu hátækniáætlunar. Háskólasamfélagið naut sömuleiðis góðs af og fjöldi hátæknifyrirtækja sem áttu uppruna sinn í háskólum vítt og breytt um Bandaríkin voru stofnuð á meðan á verkefninu stóð. Mörg þeirra eru meðal þekktustu hátæknifyrirtækja í heimi enn í dag og eiga það sameiginlegt að vera gríðarlega verðmæt.

Nú standa fyrir dyrum hér á landi viðamiklar aðgerðir í loftslagsmálum svo standa meggi við alþjóðlegar skuldbindingar sem Íslendingar hafa undirgengist. Til að ná settum markmiðum er ljóst að taka þarf til hendinni á fjölmörgum sviðum, m.a. að þróa nýjar tæknilausnir sem leysi eldri lausnir af hólmi. Þar felast fjölmörg tækifæri til nýsköpunar. Varðandi þann hluta aðgerðaráætlunarinnar gætum við Íslendingar tekið svipað á málum og Bandaríkjamenn gerðu með geimferðaáætlun sinn, gætum átt okkar loftslags NASA ef svo má segja og ýtt þannig undir nýsköpun hér á landi og lagt grundvöll að stofnun hátæknifyrirtækja og sköpunar hátæknistarfa. Þannig mætti skipta fyrirhugaðri aðgerðaráætluninni upp og taka frá fjármuni sem notaðir verði til að kalla fram hugmyndir að nýjum tæknilausnum og raungera þær.

Með framritað í huga er lagt til að sett verði á laggirnar stofnun sem hafi það hlutverk að samræma og stýra aðgerðum stjórnvalda varðandi úrbætur í loftslagsmálum þar sem eingöngu verði horft til nýrra tæknilausna. Stofnunin setji sér ítarlega skilgreind og tímasett markmið um á hvaða sviðum og hvernig verkefni hún taki til mats og síðar framkvæmdar og hvenær þeim ljúki. Eftirfarandi skilyrði mætti hafa að leiðarljósi við val á hugmyndum:

- Verkefni verða að vera líkleg til að hafa veruleg áhrif varðandi úrbætur í loftslagsmálum.
- Verkefni verða að vera líkleg til að skapa varanleg hátæknistörf.
- Verkefni verða að vera líkleg til að skapa varanleg útflutningsverðmæti.
- Verkefni sem metin verða hæf til áframhaldandi vinnslu verði eign stofnunarinnar.
- Höfundar tillagna sem fara í áframhaldandi vinnslu fái greidda tiltekna verðlaunauppæð.

Tillögur sem berast verði lagðar fyrir sérfræðingahóp. Um hvert verkefni sem metið verði hæft til áframhaldandi vinnslu verði stofnað fyrirtæki (einkahlutafélag) sem stofnunin eigi að fullu til að byrja með. Ráðinn verði einn sérfróður starfsmaður að hverju fyrirtæki sem verði hvorutveggja í senn framkvæmdastjóri fyrirtækisins og verkefnisstjóri verkefnisins. Sér til halds og trausts skipar framkvæmdstjórinn verkefnishóp utanaðkomandi og aðkeypra sérfræðinga sem fylgi verkefninu eftir þar til það verði það þroskað að hægt verði að koma því í hendur fjárfesta að hluta eða öllu leyti. Á því stigi fái höfundur eða höfundar viðkomandi verkefnistillögu tiltekið magn hlutabréfa á sérkjörum.

Mögulega eru nú þegar til staðar stofnanir sem geta tekið að sér það hlutverk að meta innsendar verkefnistillögur og tryggja framkvæmd þeirra verkefna sem þykja lífvænleg á þann hátt sem list er hér að framan. Hugsanlega Rannís eða Tækniþróunarsjóður.

Gert 11.11.2018

Óskar H. Valtýsson